

me. Je wordt als lezer uitgenodigd om je erop aan te sluiten met gebruiks-creatieve instrumenten die je voortdurend zelf dient bij te stellen en aan te passen door gebruik te maken van datzelfde instrument, anders zou je wel eens de verandering kunnen mislopen. Maar deze conclusie roept meteen ook een paar tegenwerpingen op: is de politiek van affectieve emancipatie aangepast aan de alledaagse samenleving of aan de situatie van vandaag? Wat zou het betekenen om ze te gebruiken in een politiek verschillende context, zoals de post-socialistische overgang in Oost-Europa, waar de geesten van het fascisme en de dramatische sociale ongelijkheid vragen om een collectief krachtig handelen? In dat geval heeft de politiek van interesse in particuliere identiteiten, zoals voorgestaan door de *UN*, *Amnesty International*, *Soros Open Society Foundation* enz... gefaald in het bereiken van het doel van de-fascisatie. Bovendien heeft hij de baan geruimd voor de intrede van het kapitaal. Maar de politiek om meer dáár te zijn waar de sociale en politieke conflicten na de oorlog nog altijd de samenleving verdelen, zou willen zeggen dat je vasthoudt aan de politieke status quo met de ene arm terwijl je het neoliberalisme omhelst met de andere. Is de politiek van affect niet vooral gericht op het individu (vaak op een letterlijke manier in de aanspreking in tweede persoon enkelvoud) in een geavanceerd kapitalistisch vrijemarktsysteem? Maakt het het traditionele liberaal-individualistische vooroordeel van het Westerse denken niet zichtbaar, dat niet toepasbaar is op veel derdewereld-landen in een wereld die nog altijd in strijd is?

Het zou kunnen dat speculatief pragmatisme niet meer is dan een tactiek op maat van de huidige gevechten die individuen in het globale vrijemarktkapitalisme voeren. En voor hen werkt het emanciperend om de cynische horizon achter zich te laten: het feit dat je maar al te goed weet dat je 'altijd-al' een product bent van omstandigheden en dat je oordeel niet productief is, hoe hard je ook probeert om jezelf door je kritiek buiten te plaatsen. Als je uitgaat van kritiek als een algemeen werkend principe, is het bijna onmogelijk om de wereld te veranderen ('augmenting'). Het experiment tegenover de kritiek geplaatst, vraagt om een andere tegenstelling: uitvinding vs. constructie. Als experimenteren hetzelfde betekent als produceren en uitvinden, dan wil dat zeggen dat constructie op één lijn werkt met evolutie, waarbij evolutie staat voor de graduele, onvoorziene, en niet voorgeschreven verandering.

Proces en evolutie, verandering en een gedeeltelijke verandering, speculatie en het denken over de toekomst: het zijn allemaal termen waarmee het speculatief pragmatisme probeert om het falen van het utopische denken te corrigeren. Het probeert om de mogelijkheid van een systematische verandering in het alledaagse levend te houden, en dus moet het de utopische notie van het 'event' als *rupture* doorbreken met een politiek meer bescheiden claim, die zegt dat een gebeurtenis (event) gaat over verandering (change), niet meer, niet minder. "Affect" is waarschijnlijk het woord dat ik gebruik voor "hoop". Eén van de redenen waarom het zo'n belangrijk concept is voor mij, is omdat het uitlegt waarom de concentratie op de volgende stap van het experiment – eerder dan een focus op het grote utopische plaatje – niet echt een nederlaag is. Het is ook geen overwinning. Het is eerder zijn waar je bent – maar dan intenser [...] De vraag naar welke de volgende stap is, is heel wat minder intimiderend dan hoe je een verafgelegen doel in een verre toekomst moet bereiken, waar al onze problemen eindelijk zullen opgelost worden.⁶

- 1 James, William, *Essays in Radical Empiricism*, Mineola, Dover/New York, 2003, 30.
- 2 Latour, Bruno, *What is Given in Experience? A Review of Isabelle Stengers Penser avec Whitehead: Une libre et sauvage création de concepts*, Gallimard, Parijs, 2002.
- 3 Massumi, Brian, *Parables for the Virtual*, Duke University Press, Durham & London, 2002.
- 4 Massumi, B., 'Introduction: Like a Thought', in: B. Massumi (ed.), *A Shock to Thought: Expression after Deleuze and Guattari*, Routledge, London/New York, 2002, 14.
- 5 Massumi, B., 'Navigating Movements (interview) in: *Hope: New Philosophies for Change*, Zournazi, Mary (ed.), New York: Routledge; Lawrence and Wishart, London; Pluto Press, Sydney, 2002-2003, pages 210-242.
- 6 Rosenthal, Sandra B., *Speculative Pragmatism*, The University of Massachusetts Press, Amherst, 1986.